

Raamat „Eesti rahva mõistatused“

Valik mõistatusi M. J. Eiseni kogumikust aastast 1890

Hannah Kivisild

Mõistatuste raamat on mõeldud eelkõige lastele ja noortele, nii puuduva kui ka olemasoleva nägemisvõimega. Esitatud on üheksa mõistatust. Lehekülje ühel pool leidub mõistatuslik küsimus tava- ja braillekirjas. Mõistatuse vastus asub lehekülje teisel pool. Nii on jäetud võimalust ja aega nuputamiseks. Lehekülje pöörates esitleb end mõistatuse vastus puutepildi kujul.

Mõistatused on olnud läbi ajaloo kaasahaarav ajaviide. Jutustades oma 92-aastasele vanaemale mõistatusraamatu ideest, pajatas tema mulle pikkadest talveõhtutest kodus pere keskel, kus mõistatuste lahendamine ja loomine oli lastele ja ka vanematele üheks toredaks ja meeldejäävaks ajaviiteks. Mõistatuste esitamine üksteisele ja üheskoos nuputamine on sotsiaalne ning põlvkondasid ühendav tegevus.

Mõistatuste lahendamine aitab maailma mõtestada ja esemeid või nähtusi nende omaduste põhjal kategoriseerida. Valisin puuteraamatu sisuks mõistatusi just sellepärast, et esemeid kirjeldatakse nende põhiolomusest ja -omadustest lähtuvalt. Tekstid on seetõttu lühikesed ja tabavad. Samuti ei puudu ka huumor. Tavaliselt poeb mõistatuse lahendamise lõpus muie näole.

Motiivid on valitud kaasaegse lapse või noore inimese tavaelust lähtuvalt. Mitmed lehekülgedel kujutatud esemed või loomad on lapsele ilmselt tuttavad ning äratavad äratundmisrõõmu.

Loomad, kes on terviklikuks kompamiseks liiga suured või väikesed (näiteks sipelgas ja lehm), muutuvad raamatus kättesaadavaks ja oma põhijoontelt mõistetavaks.

Raamat koosneb vanapaberist valmistatud taaskasutuskartongist. Reljeefsus on saavutatud mitmete kartongikihtide üksteise peale liimimise teel. Detailid on tugevalt kinnitatud. Siiski õpetab raamat hoolsat ja väärtustavat käsitsemist. Vaegnägijate jaoks on kasutatud erksaid ja tugeva kontrastsusega värve, mille juures ei lähe kaduma värvide harmoonia. Sel teel pakub raamat rõõmu nii pimedate, vaegnägijate kui ka nägijate meeltele. See on aluseks ühisele, ühendavale avastamisele ja kogemusele.

Raamat on tehniliselt teostuselt uuenduslik, sest kasutatud on vaid kartongi, ilma tekstiilita, ehk valmistatud lõika-liimi meetodil. Lõigatud on noaga ning lõike- ja valmistuskvaliteet on esteetiliselt kõrgel tasemel. Lehekülgede nurgad on ümardatud, et vältida teravust ja murdumist. Kõik illustratsioonid on antud kartongist värviliste reljeefsete piltidena. Punktkirjas vajalikud selgitused on olemas.

Kokkuvõtteks – Raamat on nägija jaoks väga meeldiv, väga korrektselt teostatud ja tulemus on silmale nauditav. Paraku pimedale see nüanss ei ütle midagi ja kompimisel ilmnes reljeefsuuse puudulikkus ning üksi, ilma kommentaarideta „vaadates“ ei olnud arusaadav, millega tegu. Lugeses autori kaaskirja, on hea tõdeda, et koostaja on väga hästi kõik läbi mõelnud ja teadlikult ka mõistatusi valinud ning käsitöö mõttes on kõik

väga hästi. Sihtgrupi esindaja jaoks aga ilmnesidki need küsimused, mida juba kirjeldatud sai. Samas ei saa seda öelda terve raamatu ulatuses, osa asju tunti ikka ära ka. Siit tulebki välja tõsiasi, miks selliseid raamatuid peaks vaatama koos nägijaga. Nägija saab aidata mõista, mida on kujutatud, aitab luua seoseid, suunata tähelepanu.

Märkusena – Mõistatuse tekst ja pilt on erinevatel lehekülgedel – algul mõistatus, lehe keeramisel aga pilt. Need võinuksid siiski olla samal lehel või kõrvuti lehekülgedel. Mõttelaad võiks olla nii, et pilt toetab mõtlemist ja aitab vastust leida, mitte ei ole mõistatuse vastus. Nii oleksid ka pildid paremini arusaadavad. Näiteks vajas kanamuna kujutis nägija selgitust, samuti sipelgas. Raamatus jäi reljeefsusest vajaka, pimedal oli raske kombata ja aru saada, mis pilt sisaldab. Näiteks meekärjest ja mesilasest ei olnud midagi aru saada, sest need olid vaid ühekordsest kartongist ning reljeefsus tunnetamiseks jäi liiga madalaks. Mesilane ise on kujundatud väga kenasti ja äratuntavalt nägija jaoks, kuid pimedale tiibade materjal on üliõhuke ja kinnitusviisist lähtuvalt võib öelda, et need tiivad on varsti katki, sest nad on kompimiseks liiga õrnad ja õhukesed. Meekärjest arusaamiseks peaks selle tegema paksemaks, eenduvamaks taustaga võrreldes.